

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే ఉత్తరకాండే

॥ త్రయోవింశః సర్గః ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ త్రయోవింశః సర్గః ॥

రావణస్య నివాతకవచైః సహ మైత్రీ రావణేన కాలకేయానాం వధో
వరుణపుత్రాణాం పరాజయశ్చ

తతో జిత్వా దశగ్రీవో యమం త్రిదశపుంగవం ।
రావణస్తు రణశ్లాఘీ స్వసహాయాన్ దదర్శ హ ॥ 7.23.1 ॥

తతో రుధిరసిక్తాంగం ప్రహరైర్జర్జరీకృతం ।
రావణం రాక్షసా దృష్ట్వా విస్మయం సముపాగమన్ ॥ 7.23.2 ॥

జయేన వర్ధయిత్వా చ మారీచప్రముఖాస్తతః ।
పుష్పకం భేజిరే సర్వే సాంత్వితా రావణేన తు ॥ 7.23.3 ॥

తతో రసాతలం రక్షః ప్రవిష్టః పయసాం నిధిం ।
దైత్యోరగగణాధ్యుష్టం వరుణేన సురక్షితం ॥ 7.23.4 ॥

స తు భోగవతీం గత్వా పురీం వాసుకిపాలితాం ।
కృత్వా నాగాన్ వశే హృష్టో యయౌ మణిమయీం పురీం ॥ 7.23.5 ॥

నివాతకవచాస్తత్ర దైత్యా లబ్ధవరా వసన్ ।
రాక్షసస్తాన్ సమాగమ్య యుద్ధాయ సముపాహ్వయత్ ॥ 7.23.6 ॥

తే తు సర్వే సువిక్రాంతా దైతేయా బలశాలినః ।
నానాప్రహరణాస్తత్ర ప్రహృష్టా యుద్ధదుర్మదాః ॥ 7.23.7 ॥

శూలైస్త్రిశూలైః కులిశైః పట్టిశాసిపరశ్వదైః |
అన్యోన్యం బిభిదుః క్రుద్ధా రాక్షసా దానవాస్తథా || 7.23.8 ||

తేషాం తు యుధ్యమానానాం సాగ్రః సంవత్సరో గతః |
న చాన్యతరతస్తత్ర విజయో వా క్షయోఽపి వా || 7.23.9 ||

తతః పితామహస్తత్ర త్రైలోక్యగతిరవ్యయః |
ఆజగామ ద్రుతం దేవో విమానవరమాస్థితః || 7.23.10 ||

నివాతకవచానాం తు నివార్య రణకర్మ తత్ |
వృద్ధః పితామహో వాక్యమువాచ విదితార్థవత్ || 7.23.11 ||

నహ్యాయం రావణో యుద్ధే శక్యో జేతుం సురాసురైః |
న భవంతః క్షయం నేతుమపి సామరదానవైః || 7.23.12 ||

రాక్షసస్య సఖిత్వం చ భవద్భిః సహ రోచతే |
అవిభక్తాశ్చ సర్వార్థాః సుహృదాం నాత్ర సంశయః || 7.23.13 ||

తతోఽగ్నిసాక్షికం సఖ్యం కృతవాంస్తత్ర రావణః |
నివాతకవచైః సార్థం ప్రీతిమానభవత్ తదా || 7.23.14 ||

అర్చితస్తైర్యథాన్యాయం సంవత్సరమథోషితః |
స్వపురాన్నిర్విశేషం చ ప్రియం ప్రాప్తో దశాననః || 7.23.15 ||

తత్రోపధార్య మాయానాం శతమేకం సమాప్తవాన్ |
సలిలేంద్రపురాన్వేషీ భ్రమతి స్మ రసాతలం || 7.23.16 ||

తతోఽశ్మనగరం నామ కాలకేయైరధిష్ఠితం |
గత్వా తు కాలకేయాంశ్చ హత్వా తత్ర బలోత్కటాన్ || 7.23.17 ||

శూర్పణఖ్యాశ్చ భర్తారమసినా ప్రాచ్ఛినత్ తదా |
శ్యాలం చ బలవంతం చ విద్యుజ్జిహ్వం బలోత్కటం || 7.23.18 ||

జిహ్వాయా సంలిహంతం చ రాక్షసం సమరే తదా |
తం విజిత్య ముహూర్తేన జఘ్నే దైత్యాంశ్చతుఃశతం || 7.23.19 ||

తతః పాండురమేఘాభం కైలాసమివ భాస్వరం |
వరుణస్యాలయం దివ్యమపశ్యద్ రాక్షసాధిపః || 7.23.20 ||

క్షరంతీం చ పయస్తత్ర సురభిం గామవస్థితాం |
యస్యాః పయోఽభినిష్ఠందాత్ క్షీరోదో నామ సాగరః || 7.23.21 ||

దదర్శ రావణస్తత్ర గోవుషేంద్రవరారణిం |
యస్మాచ్ఛుంద్రః ప్రభవతి శీతరశ్మిర్నిశాకరః || 7.23.22 ||

యం సమాశ్రిత్య జీవంతి ఫేనపాః పరమర్షయః |
అమృతం యత్ర చోత్పన్నం స్వధా చ స్వధభోజినాం || 7.23.23 ||

యాం ఋవంతి నరా లోకే సురభిం నామ నామతః |
ప్రదక్షిణం తు తాం కృత్వా రావణః పరమాద్భుతాం |
ప్రవివేశ మహాఘోరం గుప్తం బహువిధైర్బలైః || 7.23.24 ||

తతో ధారాశతాకీర్ణం శారదాభ్రనిభం తదా |
నిత్యప్రహృష్టం దదృశే వరుణస్య గృహోత్తమం || 7.23.25 ||

తతో హత్వా బలాధ్యక్షాన్ సమరే తైశ్చ తాడితః |
అబ్రవీచ్ఛ తతో యోధాన్ రాజా శీఘ్రం నివేద్యతాం || 7.23.26 ||

యుద్ధార్థీ రావణః ప్రాప్తస్తస్య యుద్ధం ప్రదీయతాం |
వద వా న భయం తేఽస్తి నిర్జితోఽస్మీతి సాంజలిః || 7.23.27 ||

ఏతస్మిన్నంతరే క్రుద్ధా వరుణస్య మహాత్మనః |
పుత్రాః పౌత్రాశ్చ నిష్కామన్ గౌశ్చ పుష్కర ఏవ చ || 7.23.28 ||

తే తు తత్ర గుణోపేతా బలైః పరివృతాః స్వకైః |
యుక్త్వా రథాన్ కామగమానుద్యద్భాస్కరవర్చసః || 7.23.29 ||

తతో యుద్ధం సమభవద్ దారుణం రోమహర్షణం |
సలిలేంద్రస్య పుత్రాణాం రావణస్య చ ధీమతః || 7.23.30 ||

అమాత్యైశ్చ మహావీర్యైర్దశగ్రీవస్య రక్షసః |
వారుణం తద్ బలం సర్వం క్షణేన వినిపాతితం || 7.23.31 ||

సమీక్ష్య స్వబలం సంఖ్యే వరుణస్య సుతాస్తదా |
అర్దితాః శరజాలేన నివృత్తా రణకర్మణః || 7.23.32 ||

మహీతలగతాస్తే తు రావణం దృశ్య పుష్పకే |
ఆకాశమాశు వివిశుః స్వందనైః శీఘ్రగామిభిః || 7.23.33 ||

మహదాసీత్ తతస్తేషాం తుల్యం స్థానమవాప్య తత్ |
ఆకాశయుద్ధం తుములం దేవదానవయోరివ || 7.23.34 ||

తతస్తే రావణం యుద్ధే శరైః పావకసన్నిభైః |
విముఖీకృత్య సంహృష్టా వినేదుర్వివిధాన్ రవాన్ || 7.23.35 ||

తతో మహోదరః క్రుద్ధో రాజానం వీక్ష్య ధర్షితం |
త్యక్త్వా మృత్యుభయం వీరో యుద్ధాకాంక్షీ వ్యలోకయత్ || 7.23.36 ||

తేన తే వారుణా యుద్ధే కామగాః పవనోపమాః |
మహోదరేణ గదయా హయాస్తే ప్రయయుః క్షితిం || 7.23.37 ||

తేషాం వరుణసూనూనాం హత్వా యోధాన్ హయాంశ్చ తాన్ |
ముమోచాశు మహానాదం విరథాన్ ప్రేక్ష్య తాన్ స్థితాన్ || 7.23.38 ||

తే తు తేషాం రథాః సాశ్వాః సహ సారథిభిర్వరైః |
మహోదరేణ నిహతాః పతితాః పృథివీతలే || 7.23.39 ||

తే తు త్యక్త్వా రథాన్ పుత్రా వరుణస్య మహాత్మనః |
ఆకాశే విష్ణితాః శూరాః స్వప్రభావాన్న వివ్యధుః || 7.23.40 ||

ధనూంషి కృత్వా సజ్జాని వినిర్భిద్య మహోదరం |
రావణం సమరే క్రుద్ధాః సహితాః సమవారయన్ || 7.23.41 ||

సాయకైశ్చాపవిభ్రష్టైర్వజ్రకల్పైః సుదారుణైః |
దారయంతి స్మ సంక్రుద్ధా మేఘా ఇవ మహాగిరిం || 7.23.42 ||

తతః క్రుద్ధో దశగ్రీవః కాలాగ్నిరివ మూర్చ్ఛితః |
శరవర్షం మహాఘోరం తేషాం మర్మస్వపాతయత్ || 7.23.43 ||

ముసలాని విచిత్రాణి తతో భల్లశతాని చ |
పట్టిశాంశ్చైవ శక్తిశ్చ శతఘ్నీమహతీరపి || 7.23.44 ||

పాతయామాస దుర్ధర్షస్తేషాముపరి విష్ణితః |
అపవిధ్వాస్తు తే వీరా వినిష్ఠేతుః పదాతయః || 7.23.45 ||

తతస్తేనైవ సహసా సీదంతి స్మ పదాతినః |
మహాపంకమివాసాద్య కుంజరాః షష్టిహాయనాః || 7.23.46 ||

సీదమానాన్ సుతాన్ దృష్ట్వా విహ్వలాన్ స మహాబలః |
ననాద రావణో హర్షాన్మహానంబుధరో యథా || 7.23.47 ||

తతో రక్షో మహానాదాన్ ముక్త్వా హంతి స్మ వారుణాన్ |
నానాప్రహరణోపేతైర్ధారాపాతైరివాంబుదః || 7.23.48 ||

తతస్తే విముఖాః సర్వే పతితా ధరణీతలే |
రణాత్ స్వపురుషైః శీఘ్రం గృహణ్యేవ ప్రవేశితాః || 7.23.49 ||

తానబ్రవీత్ తతో రక్షో వరుణాయ నివేద్యతాం |
రావణం త్వబ్రవీన్మంత్రీ ప్రహసో నామ వారుణః || 7.23.50 ||

గతః ఖలు మహారాజో బ్రహ్మలోకం జలేశ్వరః |
గాంధర్వం వరుణః శ్రోతుం యం త్వమాహ్వాయసే యుధి || 7.23.51 ||

తత్ కిం తవ యథా వీర పరిశ్రమ్య గతే నృపే |
యే తు సన్నిహితా వీరాః కుమారాస్తే పరాజితాః || 7.23.52 ||

రాక్షసేంద్రస్తు తచ్ఛ్చత్వా నామ విశ్రావ్య చాత్మనః |
హర్షాన్నాదం విముంచన్ వై నిష్క్రాంతో వరుణాలయాత్ || 7.23.53 ||

ఆగతస్తు పథా యేన తేనైవ వినివృత్య సః |
లంకామభిముఖో రక్షో నభస్తలగతో యయౌ || 7.23.54 ||

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
ఉత్తరకాండే త్రయోవింశః సర్గః ||